

Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över promemorian Genomförande av ändringar i yrkesförar-direktivet

Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, har uppmanats avge yttrande över rubricerad promemoria.

VTI:s ställningstagande

Sammanfattning

VTI ställer sig bakom en rad av de förslag som presenteras i promemorian, speciellt den starka betoningen på att utbildningen skall vara av god kvalitet. Införandet av ett nytt kunskapskrav välkomnas, det vill säga; ”att kunna förutse, bedöma och anpassa sig till risker i trafiken”. Även förslaget att tyngdpunkten nu skall ligga på; ”trafiksäkerhet, arbetsmiljö och att minska miljöpåverkan med framförandet av fordon” är ett steg i rätt riktning.

Problemet med den nuvarande beskrivningen är att det råder stor oklarhet i hur allt detta skall förverkligas. Fokus är fortfarande väldigt mycket på undervisningsplanen men vi vet att en sådan plan inte alltid omsätts i praktiken. För att säkerställa att utbildningen är av hög kvalitet behöver en rad åtgärder genomföras och två viktiga komponenter är; tillsynen vilken behöver öka på plats och lärarnas kompetens som måste anpassas till de nya kraven.

Nedan följer en rad förslag som VTI därefter bemöter. I vissa fall utgår vi från resultat från en studie som VTI genomförde på uppdrag av Transportstyrelsen (VTI rapport 964¹).

¹ Forward, S., Ahlberg, A., Henriksson, P., & Björklund, G. (2018). **Utvärdering av fortbildning för yrkeskompetensbevis. Delkurs 1: Sparsam körning.** VTI rapport 964.

1. Utbildningsbehov

Att utbildningen skall anpassas till eleverna *"utbildningsbehov som är specifika för den typ av transporter som utförs av föraren samt till den senaste utvecklingen inom relevant teknik och lagstiftning"*. är något som betonas i texten.

Däremot saknas en beskrivning av vad detta innebär i praktiken. Exempelvis innebär det att gruppens sammansättning skall vara så homogen som möjligt?

2. Kunskapsöverföring

Behovet av kunskap lyfts fram på flera ställen men problemet är att denna betoning kan leda till att utbildningen lägger ett allt för stort fokus på just detta. I Rapport 964 fann vi att vissa utbildningar innehåller mycket som kunde beskrivas som ren kunskapsöverföring och mera sällan sådant som handlade om elevernas attityder och normer.

Något som skulle kunna säkerställa att det inte enbart rör sig om en ren kunskapsöverföring är att undervisningen använder sig av problembaserat lärande, värderingsövningar och gruppdiskussioner. Detta nämns även i Promemorian men enbart som ett förslag. VTI anser att det skall stå att detta *bör* ingå snarare än bara att det *kan*.

Ett ytterligare krav för att denna pedagogik ska omsättas i praktiken är att man ställer större krav på utbildarnas kompetens. I Promemorian betonar man att det nya innehållet i utbildning *"kan leda till att lärarna hos utbildningsanordnaren är i behov av kompetensutveckling eller att utbildningsanordnaren behöver anlita nya lärare med annan kompetens"*. VTI anser att man bör betona att *"det leder till"* och inte enbart att det *"kan leda till"*. Kravet på utbildning är dessutom lägre i Sverige jämfört med många andra västländer eftersom det inte finns något direkt krav på eftergymnasial utbildning. Enligt de krav som finns i Sverige räcker det med att man har undervisat vuxna under minst sex månader vilket inte säger något om lärarens pedagogiska kompetens.

Här är det viktigt att betona att enbart pedagogiska kompetens inte räcker eftersom man även behöver ämneskompetens. Både grund och fortbildningen innehåller många olika ämnesområden och av den anledningen kan man med relativt stor säkerhet utgå ifrån att man även *"behöver anlita nya lärare med annan kompetens"*

3. Flexibilitet

I enlighet med ovan är det också välkommet att man i promemorian betonar att *"flexibilitet bör präglade fortbildningens innehåll"*. Men man betonar också *"under förutsättning att fortbildningen uppfyller det konsoliderade yrkesförorddirektivets krav"*. Detta är bra men det ökar kravet på att utbildaren har tillräckligt kompetens att genomföra en gedigen utbildning vilket man ofta återkommer till. Om så är fallet kan det leda till att utbildning i högre grad än tidigare kan utformas i enlighet med gruppens och individens behov. Frågan kvarstår dock hur stor denna flexibilitet är? Resultaten från ovanstående studie visade att i samband med optimering av bränsleförbrukning ansågs frågor om miljö och ekonomi ligga utanför kursen. Om

utbildaren skulle ta med detta fick de lägga till extra tid. Detta innebar att vissa inte "vågade" gå utanför de stipulerade ramarna, även om detta enligt dem skulle kunna engagera och motivera gruppen mera.

4. Praktik och Teori

VTI välkomnar att man nu förespråkar en blandning av teori och praktik. Detta var också något som föreslogs i ovanstående studie eftersom inläring fungerar bäst om teori och praktik varvas.

I detta sammanhang handlar oklarheten om hur den praktiska delen skall genomföras eftersom den inte behöver innebära körning. Det vore även värdefullt om man beskrev vilka, eller vilket delmoment, där praktisk övning passar bäst.

5. E-learning

E-learning införs men även här råder en del oklarheter vilken kan leda till att den införs på ett sätt som inte gynnar syftet med utbildningen även om man betonar att den skall ha en hög kvalitet. Det borde framgå vilka eller vilka delar av utbildningen som kan ersättas med E-learning eftersom det inte passar alla områden. I nuläget står det endast att det "*får dock bestå av högst tolv timmars e-lärande*".

6. Omfattning

I promemorian står det att "*Fortbildningen får omfatta vissa eller samtliga av de ämnen som ingår i en grundutbildning*". En fråga som då uppstår är hur en fortbildning på 35 timmar kan innefatta samtliga ämnen i grundutbildningen som är på upp till 280 timmar? Resultatet från ovanstående studie kom med en motsatt rekommendation, nämligen att man ser över vilka ämnen som ska ingå i utbildningen och ta bort sådant som inte har en direkt koppling till det som fokuseras, vilket i detta fall handlade om optimering av bränsleförbrukning. Detta gäller även de andra delmomenten eftersom risken annars är att undervisning utgår till större del från lärarens perspektiv än elevernas behov.

7. Samarbete

Enligt ovanstående studie efterlyste man ett ökat samarbete mellan utbildningsaktörerna för att driva utbildningen framåt. Ett förslag var därför ett ökat samarbete mellan utbildningsaktörer och Transportstyrelsen. Ett annat förslag som också handlar om samarbete är att då det handlar om grundutbildningen är det Skolverket som har i uppgift att "*kontinuerligt utveckla ämnesplaner och andra styrdokument*". Då det handlar om djurtransporter är Statens Jordbruksverk inkopplat och då det handlar om farligt gods är det Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. En fråga som kvarstår är varför inte även Trafikverket har en uppgift att säkerställa att utbildningen är av hög kvalitet?

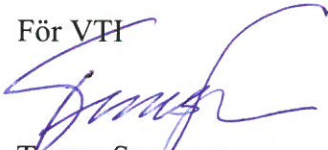
8. Miljösäkerhet

I texten som beskriver grundutbildningen står det: ”3. hälsa, vägtrafiksäkerhet och miljösäkerhet, service och logistik”. Medan de i beskrivningen av fortbildningen står det ”samt på att minska den miljöpåverkan som framförandet av fordonet innebär”. I begreppet miljösäkerhet ingår sådant som har med en bekämpning av olycksrisker att göra vilket inte är samma sak som att minska miljöpåverkan. Frågan är om inte även detta skall ingå i grundutbildningen?

Slutligen vill VTI lyfta fram att denna utbildning skulle kunna leda till ökad trafiksäkerhet och mindre utsläpp. Enligt den tidigare studien var det flera som lyfte fram att man tvivlade på att den hade någon märkbar effekt på branschen. Det är hög tid att detta nu förändras och att den verkligen har en hög kvalitet.

Detta remissvar har utarbetats av forskare Sonja Forward.

För VTI

Tomas Svensson
Generaldirektör